

UNIVERSITATEA „PETRU MAIOR” TÂRGU – MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE

TEZĂ DE DOCTORAT

- Rezumat -

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:

PROF. UNIV. DR. CORNEL MORARU

DOCTORAND:

LUCREȚIA BOGDAN (INȚA)

TG-MUREȘ

2011

UNIVERSITATEA „PETRU MAIOR” TÂRGU – MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE

**TENTAȚIA LIMITELOR. GLOSE LA MITUL
MEȘTERULUI MANOLE**

- Rezumat -

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:

PROF. UNIV. DR. CORNEL MORARU

DOCTORAND:

LUCREȚIA BOGDAN (INȚA)

TG-MUREȘ

2011

CUPRINSUL LUCRĂRII:

Argument

Intenția lucrării 2

Precizări asupra metodei 5

Structura lucrării 6

I. MIT, MITOLOGIE, CULTURĂ

1.1. Noțiuni generale despre mit. Relația dintre mit și literatură 11

1.1.1. Mituri și limbaje 15

1.1.2. Relația dintre mit și cunoaștere 17

1.1.3. Relația dintre mit și societate 19

1.1.4. Relația dintre mit și psihologie 22

1.2. Structura și funcția mitului. Mitul, ritul și simbolul 23

1.3. Clasificarea miturilor 25

1.3.1. Miturile cosmogonice 26

1.3.2. Miturile eroilor culturali 27

1.3.3. Mitul nașterii și al renașterii 29

1.3.4. Miturile de fundare a orașelor 30

1.4. Clasificarea riturilor. Rit, ceremonie, sărbătoare 31

1.4.1. Tipologia sacrificiului 32

1.5. Mitologie și cultură 35

1.5.1. Mitologia greacă și romană 38

1.5.2. Mitologia pelasgo - traco - dacă 39

1.5.3. Mitologia daco – romană 41

1.5.4. Mitologia biblică 42

1.5.5. Mitologia românească 43

II. MIT, LEGENDĂ, BASM

2.1. Arhetipul mitului jertfei 46

2.1.1. Contaminarea miturilor originare 49

2.1.2. Epos cultural sud - est european și epos românesc 50

2.2. Caracterul ritual al creațiilor populare 54

- 2.3. Legenda despre zidirea femeii 63
 - 2.3.1. Un istoric al cercetărilor asupra legendei 66
- 2.4. Basme despre construirea mănăstirii 73
 - 2.4.1. Spațiul temporal și elementul arhitectonic în basm 75
 - 2.4.2. *Meșteru Manolea* 81
 - 2.4.3. Cojan și Miezan 85
 - 2.4.4. Petrică, fiu de împărat 90

III. MITUL JERTFEI ÎN BALADA POPULARĂ

- 3.1. Originea și răspândirea baladei 96
- 3.2. Balada despre jertfirea femeii 104
 - 3.2.1. Structura, stilul și circulația motivelor 115
 - 3.2.2. Armonia limbajului popular 123

IV. MITUL JERTFEI ZIDIRII OGLINDIT ÎN DRAMATURGIA ROMÂNEASCĂ

- 4.1. Oglindirea motivelor în dramaturgia românească interbelică 129
 - 4.1.1. Drama *Mănăstirea Curtea de Argeș* de Nicolae Davidescu 136
 - 4.1.2. Drama *Meșterul* de Adrian Maniu 140
 - 4.1.3. Poemul *Zidirea mănăstirii de la Argeș* de Nicolae Iorga 147
 - 4.1.4. Drama *Meșterul Manole* de Victor Eftimiu 152
 - 4.1.5. Drama *Meșterul Manole* de Octavian Goga 158
 - 4.1.6. Momentul *Lucian Blaga* 164
 - 4.1.7. Drama *Icarii de pe Argeș* de Ion Luca 172
- 4.2. Oglindirea motivelor în dramaturgia românească postbelică 177
 - 4.2.1. Autenticitatea creației în drama *Moartea unui artist* 181
 - 4.2.2. Drama *Omul care și-a pierdut omenia* 186
 - 4.2.3. Dubla semnificație a jertfei în poemul *Meșterul Manole* de Valeriu Anania 191
 - 4.2.4. Concepția luciferică în drama *Eu, Meșterul Manole* de Darie Magheru 198
 - 4.2.5. Manole, om al cotidianului în piesa scurtă *Ana* de Paul Everac 203
 - 4.2.6. Parabola destinului uman în drama soresciană *Paracliserul* 207
 - 4.2.7. Sacrificiul, expresie a solidarității cu destinul obștei în drama *Iphigenia* 215
 - 4.2.8. Poemul dramatic *Coloana nesfârșită* 218

V. MITUL CARE ÎNTRUCHIPEAZĂ GENIUL ROMÂNESC

5.1. Mitul călinescian al geniului în romanul *Bietul Ioanide* 222

5.1.1. De la Meșterul Manole la Ioanide 230

5.2. Mitul jertfei în poezia cultă românească 242

5.2.1. Jertfa în lirica demiurgică (*Luceafărul*) 246

5.2.2. *Slova meșteșugită* în *artele poetice* și *Psalmii arghezieni* 253

5.2.3. Jertfa cuvintelor în *Elegiile nichitastănesciene* 258

5.3. Despre miturile lumii moderne 261

Concluzii 265

Bibliografie 275

Cuprins 290

Rezumat

Mitul estetic al creației suscită și va suscita mereu reinterpretări și chiar reconsiderări de ordin estetic, literar, istoric. Ne-am propus ca obiectiv principal al lucrării intitulate *Tentația limitelor. Glose la mitul Meșterului Manole* impunerea unei revalorizări a mitului jertfei, transfigurat la noi, la români, printr-o sublimare sofianică¹ a unui etos spiritual centrat pe valori sufletești.

Este evident că lipsa unei dramaturgii fantastice bazată pe existența unei prezențe iraționale care și-ar putea avea izvorul în numeroase ceremeoniale inițiatice și rituri agricole din perioada pelasgo – traco – getică pune numeroase semne de întrebare. Faptul că în epoca actuală s-a renunțat în mare parte la valorificarea basmelor și înlocuirea cântecelor bătrânești cu manele, pune alte semne de întrebare. Dacă mass – media ar accentua informarea asupra adevăratelor valori ale culturii și nu prin promovarea unor pseudo-mituri drept modele comportamentale, ar favoriza educarea tinerei generații. Mai mult, se încearcă interpretarea mitului jertfei ca fiind o crimă a lui Manole, făcându-se o analogie între aceasta și biserică, ceea ce este în contradicție cu cercetările literare, filosofice, teologice pe tema respectivă. Este trist că, uneori, omul contemporan nu cunoaște acea renaștere prin mit, acea reîntoarcere la *arhetip* care l-ar salva de la *căderea în neant*. Astfel, unii chiar idolatrizează fel de fel de personalități ale vieții publice. Luând exemplul viața eroilor, a sfinților, a marilor personalități care au atins culmile creației prin muncă și prin sacrificiu, omul se poate apropia de *divinitate* și poate gusta din *fericirea veșnică*.

Sublimarea sofianică de care vorbea Lucian Blaga înobilează mitul jertfei, devenit prin generalizare mit estetic fundamental al poporului român. Acest fapt a fost evidențiat de George Călinescu astfel: “*Meșterul Manole* (povestea zidarului de mănăstire care își zidește soția ca să oprească surparea clădirii) e mitul estetic, indicând concepția noastră despre creație, care e rod al suferinței”².

Intenția lucrării

Sub aspectul teoriei literare ca armă esențială în abordarea eposului vast al mitului jertfei, urmărim o abordare antropologică prin metodele hermeneuticii, integrând

¹ Lucian Blaga în *Perspectiva sofianică* din „Gândirea”, anul XV – nr. 3, martie, 1936, pp. 134-140.

² George Călinescu, *Istoria literaturii române, Compendiu*, Ed. Litera Internațional, București – Chișinău, 2003, p. 42.

unele concepte ale literaturii populare și culte într-o perspectivă interdisciplinară. Studiul mitului pune bazele unor polemici relevante, atât prin originalitatea unor teorii, cât și prin spiritualitatea actualei epoci, fiind o temă universală vastă.

Bazele teoretice și metodologice ale investigației se concretizează în analiza unor surse literare, istorice, filosofice, antropologice, folclorice, care privesc evoluția mitului jertfei. Miturile au evoluat prin creația populară, apoi și-au continuat evoluția prin prelucrarea motivelor de către literatura cultă română. Formele simbolice ale acestora au pătruns în literatura cultă. Reflecțiile despre evoluția miturilor ale unor cercetători români, precum: Mihai Coman, Marcel Olinescu, Romulus Vulcănescu, Mircea Eliade, Lucian Blaga și ale altor cercetători străini, denotă faptul că mitul jertfei are ca arhetip mitul cosmogonic. Producțiile mitice au ajuns să cuprindă diferite observații despre produsele populare pentru a menține un spirit moral în comunitățile rurale.

Studiile comparative referitoare la evoluția variantelor baladei în zona balcanică a Europei ale lui Mircea Eliade, Ion Taloș, Gheorghe Ciompec, Gheorghe Vrăbie ne-au susținut în demonstrația noastră de a așeza mitul estetic în centrul spiritualității românești. Studiul *Comentarii la Legenda Meșterului Manole* îl propulsează pe Mircea Eliade drept primul istoric român al religiilor, care a acordat o importanță primordială credințelor străvechi, conform cărora în antichitate la temelia unei construcții se zideau ființe vii. Ion Taloș aduce o importantă contribuție prin descoperirea colindelor pe această temă în Transilvania, Gheorghe Vrăbie studiază eposul popular românesc, iar Gheorghe Ciompec dă referiri despre literaturizarea mitului. Studii despre evoluția mitului au făcut: Dimitrie Caracostea, Nicolae Iorga, Victor Kernbach, Petru Caraman, Ovidiu Papadima, Maria Cordoneanu etc.

Mitul jertfei este un mit universal, specific popoarelor balcanice, dar numai balada românească îl desăvârșește prin sacrificiul meșterului și prin înalta ținută estetică. Motivele românești sunt cele mai numeroase, iar metamorfoza creatorului în izvor reprezintă viziunea poporului nostru asupra creației, când ființăm între conștiință și limită.

Memoria ancestrală s-a conservat în formă ocultă, iar trecerea gândirii de la magie la știință s-a făcut prin religie. Dacii concep moartea ca fiind clipa festivă supremă, de aici extrăgându-și seva sâmburele mitic al mitului jertfei, *sacrificiul întemeietor*. Referitor la determinarea tragicului între limitele geografiei ființei, Gabriel Liiceanu conchide că ”registrele ființei se determină în raport cu conceptul de limită: animalitatea reprezintă limita care nu se cunoaște pe sine; supra – umanul este conștiința

care nu cunoaște limita; omul singur reprezintă simultan limita și conștiința de sine a limitei”³.

Această aserțiune derivă din definirea mitului, în contextul căreia simbolul lui conține ispita dorințelor omenești. Uitarea nucleului mitic și păstrarea numai a unor linii de conținut duc la restructurarea moștenirii tradiționale și organizarea ei în simboluri și metafore de tip sacral. Toate acestea au fost preluate și prelucrate de poetica românească.

Onticul este unica obsesie a omului arhaic. Prin identități de percepție și gândire geneza mitică individuală poate fi acceptată de către colectivitate. Carl Jung descoperă *inconștientul colectiv*, termen care semnifică un rezervor de arhetipuri. Mitul relevă tocmai drumurile spre suprafață ale inconștientului. Astfel, studiul vechiilor mitologii ne ajută să desprindem argumentul că fiecare dintre ele oglindesc concepția arhaică despre zonele obscure din om și din univers, având propria personalitate, dar contribuind la definirea notelor caracteristice ale culturii unui popor.

Noutatea cercetării este dată de aplicarea grilei lui Mihai Coman, grilă prin care se identifică criteriile de sinteză a tuturor factorilor culturali implicați în circumscrierea conceptului de mit. Făcând analogia dintre mit și operă literară, am aplicat aceste criterii la analiza unui text, configurând un demers reflexiv format din mai multe etape. Aceste criterii⁴ sunt: a) cadrul social cultural de tip *arhaic*: societățile non-moderne sau așa-numitele societăți *primitive, antice, folclorice* etc.; b) modul de transmitere: preponderant oral; c) structurarea elementelor mitului într-o formă narativă; d) conținutul fabulos: locul, timpul, personajele și obiectele au calități evident diferite de cele ale lumii contingente; e) pluralitatea funcțiilor îndeplinite în colectivitatea care îl generează; f) caracterul complex și stratificat al semnificațiilor; g) poziția privilegiată a mitului în raport cu alte forme culturale: este considerat adevărat, revelator, exemplar, întemeietor etc.; h) capacitatea mitului de a absorbi elemente culturale și de a se transforma în forme noi; i) liminalitatea, definită de Victor Turner drept puterea mitului de a opera între subsistemele unei culturi, legând elementele disparate și evidențiind diferențele elementelor similare.

Modul cum ia naștere opera literară este un mister care nu poate fi tradus, pentru că orice operă are o istorie obiectivă. Scriitorul construiește o lume fictivă în conformitate cu anumite convenții artistice acceptate. Opera literară constituie în întregul

³ Gabriel Liiceanu, *Tragicul. O fenomenologie a limitei și depășirii*, Ediția a doua revăzută, Ed. Humanitas, București, 1993, p. 47.

⁴ vezi Mihai Coman, *op. cit.*, p. 30.

său o imagine artistică, la fel ca o pictură, o simfonie, o sculptură, psihologia creației vizează biografia ei, nu însă și momentul conceptual.

După C. G. Jung “literatura s-ar naște tocmai din acele zone ale eului, de unde încărcătura mitică pe care o poartă cu necesitate orice scriere, pe de o parte, iar pe de altă parte, obligativitatea critică de a recurge la modele mitice pentru a elabora o analiză adecvată care să evidențieze sensuri reale sau ascunse”.⁵

Eliade conchide că “este o deosebire fundamentală între construirea unei arte naționale cu mijloace exterioare (teme folclorice, teme rurale, vocabular, culoare locală) și crearea unei arte cu mijloace fantastice (prezența iraționalului, rodul unei experiențe deviată asociată milenară).”⁶ Astfel, conchidem că este necesară atenția pe care am acordat-o preluării motivelor și prelucrării acestora de către basmele populare oltenesti (culese de Ion Nijloveanu), acest fapt fiind o etapă importantă a literaturizării mitului jertfei.

Precizări asupra metodei

Pornind de la sugestiile date de Mihai Coman considerăm necesară realizarea unei analize reflexive a unei opere prin: a) prezentarea cadrului social – cultural; b) prezentarea modului de transmitere al operei; c) structurarea motivelor în formă narativă; d) prezentarea locului, timpului, personajelor operei prin analiza conținutului din punct de vedere al raportului obiectiv – subiectiv ; e) pluralitatea funcțiilor personajului pozitiv generate de colectivitate; f) caracterul complex și stratificat al semnificațiilor; g) poziția privilegiată a operei în raport cu alte forme culturale; h) capacitatea operei de a se transforma în forme noi; i) liminalitatea sau puterea de a opera, legând elemente disparate și evidențiind diferențele elementelor similare.

În cadrul aplicării epistemologiei comparate la studiile mitologice se impune analiza tuturor studiilor istorice, filozofice, textuale care perpetuează o operă și această metodă riguroasă a comparatismului nu este alta decât arhetipologia. Este esențial să abordăm tema din perspectiva literaturii comparate, pornind în demersul metodologic de la cadrul social cultural de tip arhaic, respectiv de la cele trei forme ale termenului de *arhetip*, aplicându-le la reprezentările scriitorului, în cadrul analizei unei opere.

Acest fenomen este evidențiat de Corin Braga în *10 studii de arhetipologie*, care subliniază că „în timp, invarianții arhetipali ce structurează reprezentările noastre asupra

⁵ Eugen Simion, *Limitele criticii arhetipale* în “Familia”, seria a V – a, anul 9, august, 1973, p.3.

⁶ Mircea Eliade, *Meșterul Manole*, Ed. Eikon, Cluj Napoca, 2008, p. 402.

realității au primit trei tipuri de explicații, după natura lor: metafizică (ontologică), psihologică (antropologică) și culturală”⁷.

Arhetipurile ontologice au fost folosite ca instrumente de analiză a textelor religioase, filosofice și literare ca esențe transcendente și ca esențe imanente ale lumii. Arhetipul⁸ încetează să mai fie de resortul ontologiei, căzând sub jurisdicția antropologiei, în funcție de nivelul topic de amplasare în aparatul psihic, prin care pot fi delimitate două accepțiuni ale arhetipului, ca instanță conștientă și ca instanță inconștientă.

Arhetipurile culturale⁹ se referă la judecățile omului privind realitatea, care prin reducere deduc modelul paradigmatic al *imaginarului religios*. Conform acestor cercetări conchidem că *sacrificiul întemeietor* este un invariant arhetipal al mitului jertfei, care în raport cu logosul și istoria evoluează de-a lungul timpului, în operele pe care le analizăm pe parcursul lucrării: legendele, basmele, poezia epică populară și operele literare culte.

Studiind puterea de liminalitate a mitului am încercat să evidențiem transcenderea acestor invarianți arhetipali în sublimare sofianică în *basm*, *legendă* și *baladă*, existența magicului în *drama blagiană*, camuflarea sacrului în *piesele de teatru* ale lui Eliade, evoluția contradicției dintre geniu și adaptabilitate în romanul postbelic *Bietul Ioanide*, dimensiunile arhetipale care întruchipează geniul în *capodopera* eminesciană, simbolismul jertfei creației în *artele poetice* argheziene și în *elegiile* lui Nichita Stănescu. Atât în proză, cât și în poezie am urmărit treptele de trecere ale creației de la arhetipul său (*sacrificiul*) la alte nivele cum ar fi: *biserica* (Dumnezeu) în *baladă*, *legendă* și *dramă*, *tinerețea veșnică* în *basm*, reconstrucția *capitalei* după război în romanul călinescian, *iubirea* în poemul *Luceafărul*, *slova meșteșugită* în poezia argheziană, *necuvintele* în poezia lui Nichita Stănescu.

Compararea personajelor operelor literare cu diferitele ipostaze ale Meșterului Manole reprezintă un obiectiv important al lucrării. În centrul atenției s-au aflat următoarele obiective: evoluția mitului jertfei, evidențierea importanței originii motivelor la poporul nostru, circulația motivelor în determinarea tipologiilor românești ale baladei, stabilirea similitudinilor de ordin ontologic ale operelor care au preluat motivele legendare, conturarea unor imagini de sinteză legate de mitul jertfei ale dramaturgiei românești, reliefarea viziunii călinesciene asupra geniului creator, evidențierea

⁷ Corin Braga, *10 studii de arhetipologie*, Ed. Dacia, Cluj – Napoca, 1999, p. 7.

⁸ Corin Braga în *Arhetipologia ca metodă* din *10 studii de arhetipologie*, *op. cit.*, p. 10.

⁹ vezi Corin Braga, *op. cit.*, pp. 14 – 19.

genialității creatoare în lirica celor trei poeți (Mihai Eminescu, Tudor Arghezi, Nichita Stănescu).

Structura lucrării

Studiul mitului creației pe cele două laturi ale literaturii, cea populară și cea cultă ne-a confirmat condiția artistului care descoperă pasional legile artei dincolo de limitele propriei vieți, pe care o sacrifică în temeiul nemuririi, al durabilității operei. Condiția artistului este legată de esența fenomenului tragic dat de neputința ființei sale de a cunoaște lumea dincolo de limitele sale, de a avea viață veșnică în paralel cu opera sa dăinuitoare. „De aceea, a ști ce este tragicul înseamnă a gândi simultan libertatea și necesitatea, raționalul și absurdul, suferința și consolarea, afirmarea de sine umană și negarea de ordinul transcendenței”¹⁰. Aceste dihotomii țin de condiția ontologică a omului, de diferențele dintre lumea reală și lumea imaginarului, de recursul omului la mit pentru o nouă repetare a gestului arhetipal al divinității de a crea lumile.

Primul capitol este o incursiune teoretică introductivă. În urma acestui periplu am arătat câteva momente importante din existența și evoluția mitului ca fiind un concept interdisciplinar. Conștientizând vastitatea temei am creionat o tipologie cvasicunoscută a mitului, departe de a reuși să realizăm o veritabilă evoluție universală a mitului în raport cu evoluția științelor contemporane. Astfel, am prezentat ultimele cercetări ale antropologilor, folcloriștilor și etnologilor, care demonstrează existența substratului miturilor. Iată câteva constatări: obiceiul jertfirii a pornit de la jerfa omenească, pentru ca, în timp, să se ajungă la substituirii succesive cu ofrande și daruri. Referitor la funcția obiceiului, jertfa reprezintă compensația cerută de spiritul locului pentru încălcarea proprietății, este un târg ce urmărește să creeze un spirit protector pentru noua clădire. Valoarea artistică a legendei constă în realizarea plastică prin înlocuirea sensului de zidire cu necesitatea sacrificiului în slujba creației.

La geto-daci întâlnim, în ansamblul riturilor de sacrificiu, atât jertfele umane, cât și sacrificarea de animale și ofrande, acestea din urmă devenind preponderente și astăzi. Mitul jertfei este un mit universal, răspândit în lumea întreagă însă, în sud – estul Europei, acest mit primește valențe deosebite în conformitate cu ipoteza că aici, existând puternice corporații de zidari, credințele au supraviețuit cu o mai mare intensitate. Astfel, numai aici mitul cunoaște forma de baladă.

¹⁰Gabriel Liiceanu, *op.cit.*, p. 283 – 285.

Devenind mit de fundare a unor cetăți, poduri, clădiri, mitul jertfei atinge apogeul la români prin acea sublimare sofianică, de care vorbea Lucian Blaga. În acest context, am evidențiat că în relație cu istoria și logosul are loc un moment edificator în care formarea instituției statale românești se realizează sub însemnul construirii mănăstirii, respectiv al creștinizării neamului. Camuflarea sacrului atinge valoarea maximă în cadrul eposului legendar al Mănăstirii Argeșului, deoarece asistăm la o simbioză a mitului jertfei cu mitul biblic și cel al formării poporului român. În acest context, sâmburele mitului jertfei, sacrificiul întemeietor transcende în simbolul *biserica de pe mal*, care semnifică botezul neamului românesc.

În capitolul al II – lea am arătat că dacă legenda este urmașa de fapt a mitului, basmul vine să reîntregească atmosfera fantastică nu prin proiecția supranaturalului în real ci, prin alternanța acestora, luându-și drept model întemeietor ritualul. Asistăm la preluarea motivelor de către unele teme populare, rezultând creații tradiționale, care vor fi, la rândul lor, prelucrate prin basme.

Trecerea de la mit la folclor s-a efectuat prin demitizare, creațiile epice folclorice au preluat numeroase valori. Basmele prezintă absurdul indus de mit în formula inițială și cea finală. Eroii basmelor sunt cei care reflectă trăsăturile eroului mitic. Am studiat patru basme reprezentative, culese de Ion Nijloveanu și am identificat sursa motivelor mitologice. Acestea au fuzionat și cu alte producții folclorice precum colindele, tradițiile, bocetul, etc.

Spațiul arhitectonic aparține de spațiul basmului în strânsă relație cu nevoile timpului. Spațiul închis cuprinde spațiul familiei care se caracterizează prin palatul părinților împărați sau prin casa sărăcăcioasă dacă eroul este sărac. Spațiul se deschide odată cu părăsirea de către erou a acestui loc și în continuare, arhitectura devine punct de reper în itinerariu, pierzându-și rolul protector: castelul zmeului sau al zânei. Acest castel, neîntrecut în frumusețe, devine modelul ideal pe care eroul vrea să îl construiască pe pământ. Ideea este că acesta devine un simbol al mântuirii omului, metafora construirii unui *palat în cer* este în conformitate cu itinerariul omului pe pământ. De aici rezultă valențele formative ale basmului, spre deosebire de legendă.

Ceea ce este reprezentativ pentru basm este faptul că palatele nu sunt operă de arhitect, ci de magie. Arhitectura devine un mod de introducere a absurdului prin comprimarea sau dilatarea miraculoasă, caracteristici care sporesc fantasticul narațiunii.

Posedând calități supranaturale, la fel ca eroii basmelor, palatele sunt din aur sticlă, argint, au grajduri și grădini minunate. Palatul este un element romantic și

concuerează cu castelul sau catedrala din legendă, însă descrierea lui este sumară în majoritatea basmelor. Mediul natural este oniric, este nevăzut, este tărâmul celălalt, Valea Plângerii, pe fundul lacului, în Împărăția apelor. El poate fi mutat printr-o vrajă de pe tărâmul celălalt în apropierea casei protagonistului ca în *Povestea porcului*, de Ion Creangă. Stilul lui este feudal.

Mănăstirea, în majoritatea basmelor studiate, este un spațiu care sublimează *Raiul*, deci un spațiu al interdicției pentru cei păcătoși. Nu întâmplător, zâna blestemă mănăstirea să nu se deschidă numai dacă va cânta *porumbaru cu ochii dă mărgăritari*. Pornind de la definiția mitului am încercat o abordare conștientizată a basmelor culese de Ion Nijloveanu din regiunea Olteniei.

Călătoria eroului prezintă un itinerar prin care acesta trece de la tărâmul real la cel edenic și se reîntoarce cu victoria asupra răului în urma unor probe de inițiere, decisive și de glorie. Modul de transpunere a mitului jertfei în basmul *Meșteru Manolea* a fost analizat conform grilei aplicate. Itinerarul este făcut de soția meșterului care caută vaca pierdută în anul precedent pentru a fi gătită, motiv prin care Manole încearcă să împiedice sosirea soției sale la locul construcției. Ea este zidită și, ca prin minune, mănăstirea se ridică singură, conform magiei arhitectonice. Finalul basmului este reprezentativ prin simbioza cu mitul biblic. Nemurirea soției meșterului este prezentată în consens cu victoria binelui, Dumnezeu a avut grijă și de ea, ziua se transformă în păsăre și vine la copil și la gospodărie, iar noaptea umblă prin biserici ca stafie.

În celelalte basme, *Împăratu care n-a avut niciun copil*, *Biserica cu clopotu dă aur*, *Porumbar cu ochii dă mărgăritari*, Manole este înlocuit cu fiul de împărat care parcurge un traseu destul de anevoios cu foarte multe piedici și probe. Tinerețea veșnică, căutată pentru împăratul bătrân și obosit, este posibilă numai prin construirea bisericii. Aceasta nu se poate realiza decât prin cântecul Păsării Cimbrii sau a porumbarului. Fără ca să știe, eroul pornește în aventură alături de Dumnezeu și Sfântul Petru, fiind astfel răsplătit pentru credința și bunătatea lui. Este ajutat să obțină obiectele prin metamorfozarea făcută de Dumnezeu, deoarece eroul dă dovadă de corectitudine.

Basmele *Împăratu care n-a avut niciun copil* și *Biserica cu clopotu dă aur* se sfârșesc cu construcția bisericii și nunta fiului de împărat însă, basmul *Porumbar cu ochii dă mărgăritari* prezintă un final inedit, împăratul și oamenii sunt pedepsiți pentru păcatele lor prin împlinirea blestemului zânei, iar fiul de împărat se salvează. Asemenea

lui Noe, cu o corabie legată de crucea mănăstirii la care omenirea nu a putut avea acces, acesta ajunge la palatul zânei, care reprezintă existența edenică.

Valențele cognoscibile și axiologice din aceste basme sunt inestimabile pentru umanitate. Legate de mitul creației, o seamă din aceste tradiții cosmogonice sunt prezentate de Mircea Eliade în studiile sale, *Ierburile de sub cruce*, *La mandragore et L'Arbre de vie*, *Comentarii la Legenda Meșterului Manole*: „în nenumărate regiuni se vorbește despre nașterea plantelor și a animalelor, a oamenilor sau chiar a elementelor lumii din cadavrul (moarte violentă) unei divinități sau unei făpturi primordiale (...) De altfel, basmele ne-au destăinuit de mult axioma aceasta, că viața se transmite prin moartea violentă (de cele mai multe ori în chip viclean la împlinire), căci niciodată eroina, ucisă de dușmanca ei, nu piere cu adevărat, ci se transformă în pește, pasăre, brad, floare etc., până când își recapătă forma omenească.”¹¹

Analiza variantelor baladei în capitolul al III – lea ne-a ajutat să aflăm originea și geneza baladei, apoi am studiat tipologiile baladei în arealul balcanic. Legenda românească are două momente distincte. Primul este acela al acceptării unui sacrificiu prin zidirea iubitei, transferând sufletul iubitei în viața operei de artă și al doilea moment este acela al asumării de către artist a riscului de a muri, singura șansă de a se salva în fața morții la care fusese condamnat, conștientizând propria greșală.

Zidirea iubitei vine în urma unui vis la fel ca în mitul zburătorului. Acest vis reprezintă manifestarea sinelui. Prin identități de gândire și de percepție geneza mitică individuală poate fi acceptată de către întreaga colectivitate a poporului.

Tudor Vianu condiționa crearea de mituri prin fantezia unui întreg popor, niciodată, a unui singur individ. În cazul baladei *Meșterul Manole*, acest fapt este demonstrat nu numai de studierea eresurilor, a genezei mitului, ci și de faptul că multe dintre motivele literare pot fi întâlnite în toate genurile folclorului nostru.

Ecourile arhetipale ale mitului determină transcenderea în folcloristica românească a magicului, a miracolului, al demonicului. Desprinderea de structura epică a baladei de către dramaturgi, prozatori și poeți a generat etape noi de prelucrare a mitului în epoca interbelică și postbelică. Tristețea metafizică provocată de pierderea iubirii reprezintă un refuz al revelării transcendente a misterului într-un sentiment de limită al gândului cu fapta. Mitul dramatic al creatorului este viziunea poporului român asupra lumii. Specificul culturii românești, care a dat genii universale precum: Mihai Eminescu,

¹¹ Mircea Eliade, *Meșterul Manole, Studii de etnologie și mitologie*, Ed. Eikon, Cluj – Napoca, 2007, p. 193.

Lucian Blaga, George Călinescu, Mircea Eliade, Tudor Arghezi, Nichita Stănescu, poartă amprenta mitului jertfei.

Cheia literaturizării legendei *Meșterului Manole* este faptul că „legenda singură produce acea prezență fantastică, irațională; ea singură - iar nu simbolul ei gândit prin efort personal – ne induce într-un univers folcloric, în care lumea inorganică posedă o viață însuflețită și legi aiDOMA; unde casele și bisericile sunt ființe vii și ele nu pot dura dacă o viață omenească nu le e jertfită, ca din sângele și sufletul lor ele să trăiască în veci”¹².

Simbolurile baladei au pătruns în operele culte. Prin fenomenologia simbolismului magico-religios cercetătorii au ajuns la aceleași concluzii: „există o logică a simbolului, că anume grupuri de simboluri, cel puțin se dovedesc coerente, legate logic între ele, că pot fi, într-un cuvânt formulate sistematic, traduse în termeni raționali”.¹³

Formularea pe parcursul anilor a judecăților de valoare pe marginea relevării mitului jertfei în literatura română s-a răsfrânt în lucrarea de față într-un demers comparativ al basmelor și al legendelor, prin studiul temei respective în dramaturgie, în romanul *Bietul Ioanide* și în poezia populară și cultă.

În capitolul al IV - lea am prezentat două etape de dezvoltare a dramaturgiei pe tema jertfei, etapa interbelică și cea postbelică. Majoritatea dramaturgilor interbelici s-au depărtat de la esența mitului, actualizând și individualizând motivele. Singurul care a dat profunzime conotațiilor estetice și filozofice ale mitului este Lucian Blaga. Alți dramaturgi care au scris piese despre mitul jertfei în acea epocă sunt: Victor Eftimiu, Nicolae Davidescu, Octavian Goga, Adrian Maniu, Ion Luca, Nicolae Iorga etc.

Epoca postbelică a dramaturgiei românești pe tema mitului Meșterului Manole este reprezentată de dramaturgii: Horia Lovinescu, Darie Magheru, Marin Sorescu, Paul Everac, Mircea Eliade. Motivele mitului jertfei au fost preluate de către marii dramaturgi, care le-au fructificat prin recurgerea la esența mitului. Unii dintre cei mai înverșunați critici ai scenei, Valeriu Râpeanu, Virgil Brădățeanu, G. M. Zamfirescu, Mircea Ghițulescu etc., au urmărit evoluția motivelor baladești în piesele de teatru ale celor două epoci. Dumitru Micu afirmă că „dezvoltând fondul tragic al baladei de la care pleacă, *Meșterul Manole* e piesa cu cea mai mare tensiune dramatică nu numai înăuntrul operei lui Valeriu Anania, dar – după drama omonimă a lui Blaga, care ocupă un loc cu

¹² Ibidem, p. 443.

¹³ Adrian Marino, *Mecanismul modelului literar*, în „Tribuna”, nr. 11 (899), an XVIII, 14 martie 1974, p. 2.

totul aparte – și în ansamblul dramaturgiei născute din legenda constructorului de pe Argeș¹⁴.

Motivația comportamentului meșterului blagian este dată de faptul că mitul jertfei reprezintă adversitatea naturii, duhul autohton opus creștinismului, iar personajul principal al dramei oscilează permanent între resemnare și luptă până în momentul când predestinarea vine din exterior. Originea conflictului dramatic este pasiunea pentru creație care devine pătimire. Dramatismul personajului rezultă din plasarea lui sub semnul unei serii conflictuale și a interogației absolute. În ciuda reducției, a esențializării expresioniste, personajul este complex prin frământările sale dramatice, prin întrebările pe care și le pune, prin stările sufletești atât de contradictorii prin care trece (consternare, durere, speranță, frenezie creatoare, bucurie, secătuire sufletească).

Personajul lui Octavian Goga își uită iubita, dând dovadă de lașitate ca să-și protejeze viața, iar cel al lui Victor Eftimiu este un mason care acceptă jertfa în spiritul inițierii în breasla zidarilor. Ion Luca a dezvoltat tema, introducând răzbunarea din iubire personală, având o adevărată predilecție pentru prezentarea unor pasiuni nestăvilite. Meșterul este victima răzbunării, fiind determinat să-și sacrifice soția din cauza ipocriziei și manipulării, prin alianța dintre călugăr și vrăjitoare. Adrian Maniu redă dramaturgiei un meșter care intră în conflict cu mai multe zeități. Aici acțiunea se desfășoară în jurul totemului, a cărui ceremonie cuprinde muzica, dansul și drama. Nicolae Iorga transferă acțiunea înspre voievodul Negoe Basarab și Doamna Despina. Nicolae Davidescu procedează la fel, prezentând un domnitor blând și cucernic, care în pisanie nu pomenește de sacrificiul făcut de Manole, astfel, manifestându-și trufia. Ana este cea care acceptă, în cele din urmă, sacrificiul din dragoste față de soțul său. Nicolae Davidescu nu preia episodul zidirii prin simulare, Manole prezentându-i Anei situația de la început și rugând-o să îi sprijine pe el și domnitor.

În drama modernă, *Meșterul Manole*, Valeriu Anania creează două cupluri care pendulează între tensiunea dramatică și analiza psihologică. Eresul jertfei este nu zidirea soției, ci femeia care cere mereu umbra copilului ei, furată de zidari. Ea reprezintă o materializare a arhetipalului în ceea ce privește zidirea umbrei. Personajele principale, Manole și Safirin călugărul își sacrifică iubitele, pe Simina și pe Iovanca pentru biserică, prin modalități diferite. Catharsisul sau purificarea prin artă nu se poate realiza decât prin transformarea efemerului în esență.

¹⁴ Dumitru Micu, *Meșterul Manole* în Valeriu Anania, *Greul pământului, o pentalogie a mitului românesc*, vol. I, Ed. Eminescu, București, 1982, p. 234.

Un erou complex și modern este Manole Crudu, care se remarcă prin căutările sale: criza de conștiință și cea sufletească îl determină să își evalueze viața și opera, încercând să supraviețuiască prin creație. El face din artă o armă împotriva morții, dovedind că arta îl dezumanizează pe om. Aceasta este o concepție a realismului socialist. Cealaltă piesă de teatru lovinesciană subordonează motivul jertfei, ideii de omenie. Printr-un mod simbolic și poetic de exprimare, dramaturgul prezintă în *Omul care și-a pierdut omenia* o alegorie în care meșterul este pedepsit pentru devotamentul său față de artă. Mitul jertfei se îmbină aici cu cel faustic, al răscumpărării umbrei malefice, printr-un teatru modern și total. Umbra lui Manole este denumită simbolic Eloman prin inversarea literelor conținute de numele meșterului. Manole trece prin mai multe etape pentru a-și putea învinge umbra malefică, acestea fiind caracteristice ritualului.

Un meșter renașcentist care clădește ca să se afirme dincolo de limitele omenești este configurat de Darie Magheru în poemul dramatic *Eu, Meșterul Manole*. Finalul nu prezintă metamorfozarea în fântână, gestul său fiind gândit din perspectivă logică. Paul Everac subordonează motivul jertfei nesupunerii față de tradiția de orice fel, dând teatrului un personaj nonconformist, care redescoperă iubirea de sine și o dezamăgește pe Ana. Ea consideră că alături de un astfel de soț sacrificiul ei devine inutil. Meșterul este prezentat prin ironie, persiflare și caricatură grotescă drept un om al cotidianului.

Paracliserul își dăruiește catedralei noi destinul, prin moartea într-un incendiu purificator. El acceptă revelația jertfei ca pe ceva firesc. Incertitudinea omului este dată de hotărârea Paracliserului de a lăsa biserica neterminată, dar observă că plutește, ceea ce îl duce la revelația trecerii lui la veșnicie. Își aprinde veșmintele ca să-i lumineze calea sufletului. Se observă că moartea nu este finită, omul se îndreaptă cu speranță înspre o reîntoarcere sau renaștere. Trecerea la transcendent se face prin ironie, gestul final fiind tot un simbol. Astfel, prin moarte omul poate fi ucis, dar nu înfrânt.

Piesa de teatru *Iphigenia* a lui Mircea Eliade prezintă sacrificiul solidarității cu destinul obștei. Regele Agamemnon își sacrifică fiica în scopul obținerii victoriei în Războiul Troian. La fel ca Manole gândește regele când dorește să împiedice sacrificiul, dar preafrumoasa fecioară se opune și își transferă nunta cu Achile în moartea alegorică. Nici piesa de teatru *Coloana nesfârșită* nu poate fi ignorată pentru că mitul jertfei este aici autohtonizat și particularizat, Manole devenind maestrul Brâncuși, mănăstirea devind *Coloana infinită*, iar cei care cad pradă jertfei sunt copiii care se cațără pe coloană. Mircea Eliade prezintă o parabolă a ființării omului pe pământ. Coloana este o

Axă a lumii care realizează legătura dintre moarte și nemurire, este zborul de la întuneric la lumină, de la Tăcere la Ființă, ca simbol al sufletului de geniu.

Prin prisma unor investigații analitice au fost descoperite prin capitolul al V – lea o seamă de valențe ale personajului călinescian: descrierea vieții interioare ale personajului, prezentarea sentimentului religios și a sentimentului morții, atitudinea față de destin, implicarea socialului în viața personajului, concepția sa despre ontologic.

Liricizarea motivelor în poezia cultă, subcapitol care nu se vrea o sinteză a poeziei românești, subliniază valențele poetice din punctul de vedere al creației eminesciene, argheziene și stănesciene. Mihai Eminescu desemnează jertfa creației prin neîmplinirea iubirii pământene de către geniu care rămâne însingurat, Tudor Arghezi jertfește *slova de foc*, rămasă de la străbuni, care este reînnoită prin *meșteșug*, iar Nichita Stănescu își jertfește cuvintele prin întoarcerea la mit, la ontologic, găsind o tehnică poetică inovatoare, folosirea necuvintelor în relația dintre eul liric și cunoaștere. În general, motivul apare la poezii care prezintă în lirica lor relația creator – creație. Liricizarea motivului începe încă din veacul al XVI – lea, apoi fenomenul va lua amploare la Eminescu, apoi la Arghezi și la Nichita Stănescu.

Capodopera eminesciană reflectă o criză dionisiacă prin care daimonul aspiră la fericirea umană care îi e refuzată din punctul de vedere al conștiinței. Eliade afirmă că ”suntem îndrituiți să acordăm simbolului și metafizicii un rol important în explicația operei sale poetice. Este mai puțin interesant de aflat dacă el știa sau voia să creeze folosind anumite simboluri. Fapt este că aceste simboluri, ca în opera oricărui mare creator, se dovedesc a fi ecumenice, deci valabile metafizicește, și în jurul lor nici o hermeneutică nu e excesivă. În privința originii acestor simboluri, nici analizele onirice, nici apele amniotice nu ne ajută prea mult. Căci dacă visul prezintă atâtea analogii cu mitul, nu putem deduce o relație cauzală între ele”¹⁵. Mihai Eminescu întruchipează mitul geniului românesc, iar *Luceafărul* poate fi considerată o alegorie pe tema romantică a locului geniului în lume, fiind o meditație asupra destinului omului.

Opera lui Arghezi, în special artele sale poetice, configurează o interogație care nu este altceva decât *tema creației*¹⁶ și poate fi interpretată mai potrivit ca dramă a creatorului. Cunoașterea și existența umană este simbolizată printr-o carte, care reprezintă tradiția strămoșilor, respectiv *o treaptă* în evoluția umană în poezia *Testament*. În poemul sociogenic *Cântare omului*, Arghezi scoate în evidență predispoziția umană

¹⁵Mircea Eliade, *Studii de etnologie și mitologie, Antologie, op. cit.*, p. 434.

¹⁶Eugen Simion, *Scriitori români de azi*, II, Ed. Cartea Românească, 1976, p. 59.

spre creație, spre rațiune. În *Flori de mugigai* constrângerea detenției îl determină pe poet să creeze poezia din estetica urâtului: *Din bube, mugegaiuri și noroi/ Iscat-am frumuseți și prețuri noi*. Pe de altă parte, creația este reprezentată prin joc în universul miniatural în *poezia boabei și a fărâmei*. În *Psalmi* poetul îl definește pe Dumnezeu drept *izvor, nădejde și trudă*, urmărind raportarea eului liric la divinitate. În poezia argheziană personajele Prometeu și Manole sunt “reprezentări mito-poetice ale efortului omenirii în cucerirea demnității. Prometeu reprezintă avântul sălbatic spre stele, rebeliunea titanică împotriva unei umiltoare ordini prestabilite (*La stele*); celălalt simbolizează încorporarea visului în opera frumoasă și durabilă (*Poetului necunoscut*)”¹⁷. Contribuția lui Arghezi la desăvârșirea procesului de liricizare a motivului este decisivă prin poezia *Lumină lină*. Simbolul este preluat de harnica albină care se jertfește din cauza greutății sarcinii de polen, pentru a da lumii dulceața mierii.

Mitul creației este integrat în substanța lirismului propriu și fuzionează cu *mitul personal* al scriitorului în sinteze artistice noi. Modalitatea practică de Arghezi are numeroși adepți în epoca interbelică și asistăm la un prim moment important și ca frecvență a desprinderii simbolurilor de figurația și structura narativ – folclorică, acestea fiind caracteristice tuturor poeziilor desemnate ca arte poetice. Slova *de foc* este jertfită pe altarul creației, prin meșteșug și talent, poetul dând naștere alteia noi, slovei făurite, meșteșugite.

Nichita Stănescu a preluat libertatea lexicală¹⁸ de la Tudor Arghezi și a desăvârșit-o. Imaginea caracteristică poeziei lui Nichita Stănescu este aceea a omului *cu aripile crescute înăuntru* în poezia *Laudă omului*, deoarece poetul debordează cuvântul printr-o nouă manieră în efortul de a se identifica cu sine și realul. Printr-o *reeducare a facultății perceptive*¹⁹ observăm că prin elegii poetul transmite mesajul că omul poate afla libertatea cunoașterii prin însăși denumirea lucrurilor: *el începe cu sine și se sfârșește cu sine*. Esența cunoașterii este paradisiacă în *Elegia a doua*, iar în elegiile următoare se produce *scindarea eului liric între contemplare și criză de timp*²⁰. Obiectele intentează un proces omului pentru *necunoaștere* din culpă. Poeticul primește libertatea absolută și își inventează propria filosofie.

¹⁷ Gheorghe Ciompec, *Motivul creației în literatura română*, Ed. Minerva, București, 1979, p. 205.

¹⁸ Nicolae Manolescu, *op. cit.*, p. 1014.

¹⁹ Ștefania Mincu, *Nichita Stănescu între poezie și poezie*, Ed. Eminescu, București, 1991, p. 21.

²⁰ Vasile Spiridon, *Nichita Stănescu, monografie, antologie comentată, receptare critică*, Ed. Aula, Brașov, pp. 61 – 62.

Condiția cuvântului și a omului nu e numai tragic – sublimă așa cum o aflăm în poezia tradițională, ci grotesc – sublimă: „Și iată-mă (...)/ gălbenuș jumătate, pasăre jumătate,/ într-un joc cu pași pe furate./ Ou mare! silabă răcnită/ Într-o perpetuă creștere smulsă/ fără tavan stalactită/ sedusă.” În această elegie sămânța devine *simbol* al cunoașterii. Dar acest simbol „trece dincolo de sine, devenind parabolă; mai mult anamorfoză, cum spuneam, intrarea a cuvântului într-un spațiu curv, unde nu e vorba atât de metaforă sau de metonimie, ci de o combinare a lor, de un joc de trecere de la una la alta în mod imposibil de sesizat (...)”²¹

Motivul liric al jertfei este prezent în poezia *O legendă*. Construcțiile orașului se ridică la nori în cealaltă parte a orașului. Orașul are două părți, una veche, alta nouă, a clădirilor impresionante. Zidurile se surpă, iar poetul o caută pe Ana. Substanța lirică proprie are sensuri multiple, revendicându-și o lume nouă care îl desemnează pe poet ca fiind Manole. El își caută *nezidita, zvârlită de oraș în sus, în aripa care trece peste biserică*. Ana este muză, este talent, iar condiția umană se raportează la vremurile vechi, înainte de zidire și la vremurile noi, de după zidire. Contaminarea legendei cu motive înrudite are loc în poezia *Amfion și constructorul*. Sentimentul marilor împliniri generat de construcții moderne este prezent și în poezia *Oraș în creștere*.

Cei trei poeți sunt considerați de Nicolae Manolescu drept reformatori²² ai modului de a gândi și de a crea poezia însă, cu o tehnică liturgică, cu un sens satiric și o construcție muzicală perfectă, *Luceafărul*²³ fiind creația de vârf a literaturii culte românești.

Limba cultivată poate descoperi un sens al libertății cunoașterii dincolo de cuvinte. Posibilitățile limbajului se afirmă ca forță constructivă, pornind de la ancorarea în structurile ancestrale ale cuvântului. Așa cum spunea Roland Barthes, literatura se află undeva între limbă și stil. Fiind *partea privată a ritualului*, „stilul nu este niciodată altceva decât o metaforă, adică o ecuație care unește intenția literară și structura carnală a autorului”²⁴. Tentația acestor limite va fi piatră de încercare sau ritual de inițiere pentru scriitorii veacului al XXI – lea, care vor ști să fructifice afirmarea de sine umană în *treaptă pentru posteritate*.

²¹ Ștefania Mincu, *op. cit.*, p.124.

²² Nicolae Manolescu, *op. cit.*, p. 1019.

²³ George Călinescu, *Istoria literaturii române, op. cit.*, p. 172.

²⁴ Roland Barthes în *Arhitectura eseului poetic stănescian sau Despre „Logica ideilor vagi”* de Luminița Chiorean, Ed. Universității „Petru Maior”, Tg. – Mureș, 2006, p. 246.

Cuvinte cheie ale lucrării: *mituri, rituri, simboluri, mitologie, logos, istorie, psihologie, societate, literatură, arhetip, mitem, motiv, mitul jertfei, sacrificiul întemeietor, mit universal, mit fundamental, mit estetic, mit al creației, legendă, basm, colind, baladă, Manole, Ana, Neagoie, Argeș, dimensiuni arhetipale, invarianți arhetipali metafizici, invarianți arhetipali psihologici, invarianți arhetipali culturali, dramaturgie, teatru mitic, drama de idei, teatru existențialist, poem dramatic, romanul călinescian, arhitectul Ioanide, liricizarea motivului, geniu, demiurg, Hyperion, Luceafărul, slovă de foc, slovă făurită, necuvintele, pseudo-mit, arte poetice, Psalmii arghezieni, 11 Elegii, univers nichitastănescian.*

BIBLIOGRAFIE

I. Bibliografia operei

- Alecsandri, Vasile, *Poezii populare*, Editura Litera, București – Chișinău, 2007
- Alecsandri, Vasile, *Legende și pasteluri*, Editura Ion Creangă, București, 1985
- Alecsandri, Vasile, *Opere*, Editura Hyperion, Chișinău, 1991
- Anania, Valeriu, *Greul pământului, O pentalogie a mitului românesc*, vol I, Editura Eminescu, București, 1982
- Tudor Arghezi, *Arte poetice*, Tabel, cronologie, prefață, note și bibliografie G. I. Tohăneanu și Livius Petru Bercea, Ed. Albatros, București, 1987
- Arghezi Tudor, *Poeme filosofice*, E. P. L., București, 1962
- Arghezi Tudor, *Versuri*, Cu o prefață de Alexandru Piru, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1980
- Arghezi Tudor, *Versuri și proză*, Editura Ion Creangă, București, 1982
- Alecsandri, Vasile, *Doine și lăcrămioare*, Poezii, I, Prefață de Paul Cornea, Editura pentru Literatură, București, 1967
- Blaa, Lucian, *Teatru-Proză autobiografică*, Colecția Lyceum, vol. II, Antologie, prefață și bibliografie de George Gană, Editura Albatros, București, 1972
- Blaa, Lucian, *Opere*, vol I - VII, Ediția critică și studiu introductiv de George Gană, Editura Minerva, București, 1982
- Botezatu, Grigore, *Făt – Frumos și Soarele*, Povești populare din Basarabia, Editura Minerva, București, 1995
- Călinescu, George, *Bietul Ioanide*, Ed. Eminescu, București, 1980
- Călinescu, George, *Scrinul negru*, Tabel cronologic, prefață, note și bibliografie de Cornelia Ștefănescu, Editura Albatros, 1974
- Datcu Iordan, *Balade populare românești*, Editura Albatros, București, 1977
- Eftimiu Victor, *Teatru*, Editura Minerva, București, 1986
- Eftimiu, Victor, *Opere*, Postfață de Constantin Mohanu, Editura Minerva, București, 1985
- Eftimiu, Victor, *Opere*, Editura pentru Literatură, București, 1969

Eliade, Mircea, *Coloana nesfârșită. Teatru*, Ediție și prefață de Mircea Handoca, Editura Minerva, București, 1966

Eminescu, Mihai, *Luceafărul*, Prefață, tabel bibliografic și selectarea aprecierilor critice: prof. dr. Vladimir Dogaru, Ed. Ion Creangă, București, 1980

Eminescu, Mihai, *Poezii*, Ed. Eminescu, București, 1980

Eminescu, *Proză literară*, Antologie și prefață de Aurel Martin, Ed. Minerva, București, 1981

Goga, Octavian, *Teatru*, Postfață și bibliografie de Mircea Braga, Editura Minerva, București, 1984

Goga Octavian, *Poezii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1985

Harding, Charles, Nathaniel Hawthorne, *Povești mitologice și legende cu eroi din Grecia Antică*, Editura Lucman, 2007

Ilaș, Ioan, *Legendele Greciei antice*, Editura Casa Editorială Regina, Iași, 1973

Iorga, Nicolae, *Teatru*, Editura Minerva, București, 1974

Ispirescu, Petre, *Snoave sau povești populare*, Editura Cartea Românească, București, 1988

Ispirescu, Petre, *Legende sau basme ale românilor*, Editura Litera Internațional, București, 2005

Lovinescu, Horia, *Teatru*, Editura Eminescu, București, 1984

Luca, Ion, *Teatru*, Editura pentru Literatură, București, 1968

Mitru, Alexandru, *Legendele Olimpului. Zeii. Eroii*, Editura Vox, București, 2004

Nijloveanu, Ion, *Basme populare românești*, Editura Minerva, București, 1982

Pop, Reteganul, Ion, *Povești ardelenesti*, Brașov, 1888

Sorescu, Marin, *Setea muntelui de sare*, Editura Art, București, 2006

Stănescu Nichita, *Necuvintele*, Ed. Curtea Veche Publishing, București, 2009

Toma – Damșa, Maria, *Legende*, Antologie și cuvânt înainte de Maria Toma – Damșa, Ed. Emia, Deva, 2005

Ugliș –Delapeccica, Petre, *Poezii și basme populare din Crișana și Banat*, E. P. L., 1968

****Balade populare românești*, Editura Garamond, București, 2006

****Balade populare românești*, Editura Gramar, București, 2008

****Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte*. Basme populare, Editura Minerva, București, 1973

****Basme populare românești*, Editura Litera Internațional, București, 2002

****Basme populare românești*, Ediție îngrijită și prefațată de Paul Leu, Editura Minerva, București, 1986 la

****Basmul cu Soarele și Luna*, Editura Minerva, București, 1988

II. Bibliografie critică

Anania, Valeriu, *Memorii*, Editura Polirom, București, 2007

Andreescu Mihaela, *Marin Sorescu. Instantaneu critic*, Editura Albatros, București, 1983

Balotă, Nicolae, *Opera lui Tudor Arghezi*, Ed. Eminescu, 1979

Barbu, N., *Momente din istoria teatrului românesc*, Editura Eminescu, București, 1978

Bălu, Ion, G. Călinescu, *Eseu despre etapele creației*, Ed. Cartea Românească, București, 1970

Bărbulescu, Titus, *Lucian Blaga. Teme și tipare fundamentale*, Traducere din limba franceză de Mihai Popescu, Editura Saeculum I. O., București, 1997

Bârlea, Ovidiu, *Metoda de cercetare a folclorului*, Editura pentru Literatură, București, 1969

Bâgiu, Lucian, *Dramaturgia blagiană. Instituirea estetică a absolutului*, Editura Imago, Sibiu, 2003

Bârna, Nicolae, *Comentarii critice*, Editura Albatros, București, 2003

Biberi, Ion, *Lumea de mâine*, Ed. Forum, București, 1945

Blaga Lucian, *Perspectivă sofianică*, în vol. Spațiul mioritic (Trilogia culturii II), Editura Humanitas, București, 1994

Blaga, Lucian, *Gândire magică și religie*, *Trilogia valorilor*, Editura Humanitas, București, 1996

Blaga Lucian, *Trilogia culturii. Orizont și stil. Geneza metaforei și stilul culturii*, Editura Humanitas, București, 1992

Blaga Lucian, *Zări și etape*, Text îngrijit și bibliografia de Dorli Blaga, Editura pentru Literatură, București, 1978

Blaga Lucian, *Cum am scris Meșterul Manole*, Colecția Rampa, Editura Eminescu, București, 1977

Blaga, Lucian, *Izvoade*, Editura Humanitas, 2007

Blaga Lucian, *Hronicul și cântecul vârstelor*, Editura Minerva, București, 1990

Brădățeanu, Virgil, *Viziune și univers în noua dramaturgie românească*, Editura Cartea Românească, București, 1977

Brătulescu, Monica, *Colinda românească*, Editura Minerva, București, 1981

Buhociu, Octavian, *Folclorul de iarnă, ziorile și poezia păstorească*, Ed Minerva, București, 1979

Caracostea, Dimitrie, *Poezia tradițională română. Balada poporană și doina*, vol. I, București, Editura pentru Literatură, 1969

Călinescu George, *Estetica basmului*, Editura pentru Literatură, București, 1965

Căpușan, Vodă, Maria, *Marin Sorescu sau Despre tânjirea spre cerc*, Editura S. R., Craiova, 1993

Cioculescu, Șerban, *Amintiri*, Ed. Eminescu, București, 1981

Ciompec, Gheorghe, *Motivul creației în literatura română*, Editura Minerva, București, 1979

Chiorean, Luminița, *Arhitectura eseului poetic stănescian sau Despre „Logica ideilor vagi”*, Ed. Universității „Petru Maior”, Tg. – Mureș, 2006

Chițimia, I. C., *Folclor și folcloristică românească*, Editura Albatros, București, 1968

Constantinescu, N., *Ion Creangă: Povestea lui Harap – Alb*, Editura Albatros, București, 1983

Coman, Mihai, *Introducere în antropologia culturală, Mitul și ritul*, Editura Polirom, Iași, 2008

Ciorănescu Alexandru, *Meșterul Manole în literatura comparată*, Studii și schițe, Editura Casa Școalelor, 1944

Crohmălniceanu, Ov. S., *George Călinescu*, Editura Eminescu, București, 1981

Crohmălniceanu, Ov. S., *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol. I - III, Ed. Minerva, București, 1967-1975

Constantinescu, Pompiliu, *Romanul românesc interbelic*, Editura Minerva, București, 1977

Constantinescu, Pompiliu, *Scrieri*, (volumul I), Editura pentru Literatură, 1967

Cubleșan, Constantin, *Eminescu în comentarii critice*, Ed. Grinta, Cluj-Napoca, 2008

Cubleșan, Constantin, *Eminescu în oglinzile critice*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001

Culianu, Ioan Petre, *O mitologie pseudodualistă: bogomilismul*, Capitolul IX al vol. *Gnozele dualiste ale Occidentului. Istorie și mituri*, Ediția a doua, Traducere de Tereza Culianu-Petrescu, Cuvânt înainte al autorului, Postfață de H.- R. Patapievici, Editura Polirom, Iași, 2002

Damian, S., *George Călinescu – romancier*, Editura Minerva, București, 1973

Datcu, Iordan, *Contribuții la etnologia românească*, Ed. Universal Dalsi, București, 2007

Densusianu, Nicolae, *Dacia preistorică*, Institutul de Arte grafice, București, 1913

Dodu, Bălan, Ion, *Octavian Goga. Viața și opera*, Editura Biblioteca Bucureștilor, București, 1999

Durand, Gilbert, *Figuri mitice și chipuri ale operei*, Traducere din limba franceză de Irina Bădescu, Ed. Nemira, București, 1998

Durkheim, E., *Les Formes elementaires de la vie religieuse*, Paris, 1912

Eftimiu, Victor, *Oameni de teatru*, Editura Meridiane, București, 1965

Eliade, Mircea, *Meșterul Manole, Studii de etnologie și mitologie*, Ediție și note de Magda Ursache și Petru Ursache, Studiu introductiv de Petru Ursache, Editura Junimea, Iași, 1992

Eliade, Mircea, *Aspecte ale mitului*, În românește de Paul G. Dinopol, Prefață de Vasile Nicolescu, Ed. Univers, București, 1994

Eliade, Mircea, *Profetism românesc*, vol. II, Ed. Roza vânturilor, București, 1990

Eliade, Mircea, *Comentarii la legenda Meșterului Manole*, Ed. Publicom, București, 1943

Eliade, Mircea, *Jurnal*, I, Editura Humanitas, București, 1933

Eliade, Mircea, *De la Zamolxis la Genghis-Han*, traducere de Maria Ivănescu și Cezar Ivănescu, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980

Eliade, Mircea, *Imagini și simboluri*, Prefață de Georges Dumézil, Traducere de Alexandra Beldescu, Ed. Humanitas, București, 1994

Eftimiu, Victor, *Oameni de teatru*, Prefațat de C. Măcin, Editura Meridiane, 1969

Everac, Paul, *A cincea lebădă*, Editura Eminescu, București, 1982

Everac, Paul, *Martor cu păreri proprii*, Prefațată de Paul Everac, Editura Junimea, Iași, 1984

Fanache, V., *Lucian Blaga. Dramaturgul*, în vol. Lecturi sub vremuri, Editura Motiv, Cluj-Napoca, 2000

Frazer, James, *Creanga de aur*, Editura Minerva, București, 1986

Freud, Sigmund, *Opere, I*, Traducere, cuvânt introductiv și note de dr. Leonard Gavriliu, Editura Științifică, București, 1991

Fochi, Adrian, *Valori ale culturii populare românești*, vol. II, București, Ed. Minerva, 1988

Frazer, G., *Creanga de aur*, vol. I, Ed. Minerva, București, 1980

- Gană, George, *Opera literară a lui Blaga*, Editura Minerva, București, 1976
- Gană, George, *Lucian Blaga, Opere, 3, Teatru*, Ediție critică și studiu introductiv de George Gană, Editura Minerva, București, 1986
- Gânsca, Crenguța, *Opera lui Marin Sorescu*, Colecția „ Deschideri”, seria „Istoria literară”, Editura Paralela 45, Cluj – Napoca, 2002
- Genep, van, Arnold, *La formation des Legendes*, Paris, 1920
- Girard, René, *Țapul ispășitor*, Traducere din limba franceză și note de Theodor Rogin, Ed. Nemira, București, 2000
- Ghinoiu, Ion, *Obiceiuri populare de peste an*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1997
- Ghițulescu, Mircea *O panoramă a literaturii dramatice române contemporane*, Ed. Dacia, Cluj – Napoca, 1984
- Iordache Mihail, *Adrian Maniu*, Editura Junimea, Iași, 1979
- Isac, Carol, *Permanențe în dramaturgia românească*, Editura Junimea, Iași, 1982
- Isac, Carol, *Teatrul și viața*, Editura Junimea, Iași, 1978
- Jung, C.G., *Simboluri ale Transformării*, Colecția *Archetypos*, Traducere de Maria-Magdalena Anghelescu, Editura Teora, București, 1999
- Jung, C. G., *Imaginea omului și imaginea lui Dumnezeu*, traducere de Maria-Magdalena Anghelescu, Editura Teora, București, 1997
- Lăzărescu, Gheorghe, *Adrian Maniu*, Ed. Albatros, București, 1985
- Le Goff, Jacques, *Eroi și minuni ale Evului Mediu*, Traducere din franceză de Gabriela Șiclovan, Editura Cartier, București, 2010
- Lévi - Brühl, Lucien, *Le saturnel et la nature dans la mentalité primitive*, Paris, 1931, id. *La mythologie primitive*, 1935
- Liiceanu, Gabriel, *Tragicul. O fenomenologie a limitei și a depășirii*, Editura Humanitas, București, 1993
- Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008
- Maioreșcu, Titu, *Critice*, vol. II, Colecția “Biblioteca pentru toți”, Ediție îngrijită de Domnica Filimon, Introducere de Eugen Todoran, Editura Minerva, București, 1973
- Mincu, Marin, *Critice II*, Editura Cartea Românească, București, 1971
- Mincu, Ștefania, *Nichita Stănescu între poezis și poenin*, Ed. Eminescu, București, 1991
- Magheru, Darie, *Cărămida cu mâner*, Editura Arania, Brașov, 2006
- Massof, Ioan, *Teatrul românesc. Piese istorice*, vol V, Editura Minerva, București, 1974

- Mândra, Vicu, *Incursiuni în istoria dramaturgiei românești*, Editura Minerva, București, 1971
- Moraru, Cornel, *Lucian Blaga. Convergențe între poet și filozof*, Editura Ardealul, Tg – Mureș, 2005
- Morretta, Angelo, *Daimon și supraom*, Editura Tehnică, București, 1994
- Nemoianu, Virgil, *Tradiție și libertate*, Editura Curtea Veche, București, 2007
- Noica, Constantin, *Devenirea întru ființă*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1991
- Oișteanu, Andrei, *Religie, politică și mit. Texte despre Mircea Eliade și Ioan Petre Culianu*, Editura Polirom, 2007
- Paleologu, Alexandru, *Spiritul și litera*, Editura Eminescu, București, 1970
- Papu, Edgar *Motive literare românești*, Editura Eminescu, București, 1983
- Papu, Edgar, *Soluțiile artei în cultura modernă*, Cugetarea, București, 1943
- Perpessicius, *Mențiuni Critice*, Antologie și prefață de Eugen Simion, Ed. Albatros, București, 1976
- Pop, Ioan, *Lucian Blaga-Universul liric*, Editura Cartea Românească, București, 1981
- Popa, Ionel, *Meșterul Manole – glose și comentarii în vol. Glose blagiene*, Colecția Sinteze, Editura Ardealul, Târgu Mureș, 2003,
- Popa, Mircea, Octavian Goga. *Între colectivitate și solitudine*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1981
- Propp, V. I., *Rădăcinile istorice ale basmului fantastic*, Traducere de Radu Nicolau, Ed. Univers, București, 1973
- Râpeanu, Valeriu, *Scriitori dintre cele două războaie mondiale*, Editura Cartea Românească, București, 1986
- Rosa Del Conte, *Eminescu sau despre Absolut*, Ediție îngrijită, traducere și prefață de Marian Papahagi, Cuvânt înainte de Zoe Dumitrescu – Bușulenga, Postfață de Mircea Eliade, Cu un cuvânt pentru ediția românească de Rosa Del Conte, Ed. Dacia, Cluj, 1990
- Rusu, Liviu, *De la Eminescu la Lucian Blaga*, Editura Cartea Românească, București, 1981
- Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, Editura Cartea Românească, București, 1978
- Spiridon, Vasile, *Nichita Stănescu*, monografie, antologie comentată, receptare critică, Ed. Aula, Brașov, 2003
- Stăniloaiu, Dumitru, *Reflecții despre spiritualitatea poporului român*, Editura Elion, București, 2008

- Șora, Mariana, *Cunoaștere poetică și mit în opera lui Lucian Blaga*, București, Editura Minerva, 1970
- Ștef, Dorin, *Antologie de folclor din Maramureș*, Editura Ethnologia, Baia Mare, 2007
- Taloș, Ion, *Meșterul Manole. Contribuție la studiul unei teme de folclor european*, Editura Minerva, București, 1973
- Tănase, Alexandru, *Eseuri de filosofie a literaturii și artei*, Editura Eminescu, București, 1970
- Todoran, Eugen, *Lucian. Blaga. Mitul poetic*, Editura Facla, Timișoara, 1985
- Todoran, Eugen, *Lucian Blaga. Mitul dramatic*, Editura Facla, Timișoara, 1981
- Valade, Bernard, *Tratat de sociologie*, coordonator Raymond Boudon, Editura Humanitas, București, 1997
- Râpeanu, Valeriu, *O antologie a dramaturgiei românești*, Editura Eminescu, București, 1978
- Vianu, Tudor, *Studii de literatură română*, E. D. P., București, 1965
- Vianu, Tudor, *Studiu de filosofie a culturii*, Ed. Eminescu, București, 1982
- Vrabie, Gheorghe, *Eposul popular românesc*, Editura Albatros, București, 1983
- Vrabie, Gheorghe, *Din estetica poeziei populare române*, Editura Albatros, București, 1990
- Wellek, René, *Conceptele criticii*, Editura Univers, București, 1970
- ****Dramaturgie română contemporană*, vol. I, Editura Tineretului, 1967
- ****Dramaturgie română contemporană*, vol. II, Editura Tineretului, 1967
- ****Horia Lovinesacu interpretat de...*, Editura Eminescu, Colecția „Biblioteca critică”, 1983
- *** *Meșterul Manole*, Studiu, antologie și note de Maria Cordoneanu, Editura Eminescu, București, 1980
- ****Nicolae Iorga, Interpretat de...*, Colecția „Biblioteca critică”, Editura Eminescu, București, 1979
- ****Paul Everac, Interpretat de...*, Colecția „Biblioteca critică”, Editura Eminescu, București, 1984
- ****Vasile Voiculescu, Interpretat de...*, Colecția „Biblioteca critică”, Editura Eminescu, București, 1981

III. Bibliografie generală

- Angheliescu, Mircea, Ionescu, Cristina, Lăzărescu Gheorghe, *Dicționar de termeni literari*, Editura Garamont, București, 1994
- Baciu, Mihai, *Introducere în filozofie*, Editura Cantes, București, 1994
- Bârlea, Ovidiu, *Mică enciclopedie a poveștilor românești*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976
- Bârlea, Ovidiu, *Istoria folcloristicii românești*, Editura Enciclopedia Românească, București, 1974
- Berlogea, Ileana, *Istoria teatrului universal*, Editura didactică și pedagogică, București, 1981
- Boldureanu, Ioan, Viorel, *Cultură tradițională orală, Teme, concepte, categorii*, Ed. Marineasa, Timișoara, 2006
- Călinescu, George, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Semne, București, 2002, reproducere în facsimil a lucrării *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* de George Călinescu, Fundațiile Regale Pentru Literatură și Artă, București, 1941
- Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri*, Vol I - III, Traducere Daniel Nicolescu, Doina Uricariu, Olga Zaicik, Laurențiu Zoicaș, Irina Bagiu, Victor-Dinu Vlădescu, Ileana Cantuniari, Liliana Repețeanu, Agnes Davidovici, Sanda Oprescu, Editura Artemis, București, București, 1994
- Călinescu, George, *Istoria literaturii române, Compendiu*, Colecție inițiată și coordonată de Anatol Vidrașcu și Dan Vidrașcu, Ed. Litera Internațional, București-Chișinău, 2003
- Cioculescu, Șerban, Streinu, Vladimir, Vianu, Tudor, *Istoria literaturii române moderne*, Editura Eminescu, București, 2005
- Croce, M, și R. Mortier, *Histoire générale des religions*, I - IV, Paris, 1944 - 1950
- Eliade, Mircea, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, de Mircea Eliade, Traducere și postfață de Cezar Baltag, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000
- Giurescu, C. Constantin, Giurescu, C. Dinu, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri și până astăzi*, Editura Albatros, 1975
- Huizinga, Johan, *Amurgul Evului Mediu*, București, Editura Univers, 1970
- Kernbach, Victor, *Dicționar de mitologie generală*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989

Kernbach, Victor, *Universul mitic al românilor*, Editura Științifică, București, 1994

Kernbach, Victor, *Miturile esențiale*, Editura Științifică, București, 1978

Lovinescu, Eugen, *Istoria civilizației române moderne*, Ed. și studii introductive de Z. Ornea, Ed. Minerva, București, 1997

Lovinescu, Eugen, *Istoria literaturii contemporane*, vol. II, Ed. Ancora, București, 1927

Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române, 5 secole de literatură*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008

Manolescu, Nicolae, *Literatura română postbelică*, Editura Aula, Brașov, 2001

Marino, Adrian, *Dicționar de idei literare*, Editura Eminescu, București, 1973

Micu, Dumitru, *Scurtă istorie a literaturii române*, vol. IV, Editura Iriana, București, 1997

Micu, Dumitru, Manolescu Nicolae, *Literatura română de azi - Încercare de sinteză, 1944 - 1964, poezia, proza, dramaturgia*, E.T., București, 1965

Negoieșcu, Ion, *Istoria literaturii române*, Editura Minerva, București, 1991

Nestorescu-Bălcești, Horia, *Ordinul Masonic Român*, Casa de Editură și Presă Șansa S.R.L., București, 1993

Obsborn, Kevin, *Ghid esențial de mitologie clasică*, Editura Paralela 45, 2006

Olinescu, Marcel, *Mitologie românească*, Editura 100+1 Gramar, București, 2004

Olteanu, Antoaneta, *Dicționar de mitologie. Demoni, duhuri, spirite*, Editura Paideea, Cluj, 2007

Pamfile, Tudor, *Mitologie românească*, Editura All, București, 1997

Piru, Alexandru, *Istoria literaturii române*, Editura Grai și suflet, București, 1994

Pop, Ion, *Dicționar analitic de opere populare românești*, vol I, Vol II, Editura Casa Cărții de Științe, Cluj-Napoca, 2000 - 2003

Popa, Marian, *Dicționar de literatură română contemporană*, Editura Albatros, București, 1971

Paliga, Sorin, *Mitologia slavilor*, Editura Meteor Press, 2006

Raicu, Lucian, *Practica scrisului și experiența lucrării*, Editura Cartea Românească, București, 1974

Ruști, Doina, *Dicționar de teme și simboluri din Literatura română*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2002

Ruxăndoiu, Pavel, *Folclorul literar în contextul literaturii populare românești*, Editura Grai și Suflet - Cultura Națională, Colecția "Cumințenia Pământului", București, 2001

Tacciu Elena, *Mitologie romantică*, Editura Cartea Românească, București, 2003

Vulcănescu, Romulus, *Mitologie română*, Editura Academiei R. S. România, București, 1987

Walter, Philippe, *Mitologie creștină*, Editura Artemis, București, 2005

Xenopol, A. D., *Teoria istoriei*, traducere din lb franceză de Olga Zaicik, studiu introductiv de Al. Zub, Ed. Fundației Culturale Române, București, 1997

Zaciu, Mircea, *Dicționar esențial al scriitorilor români*, Editura Albatros, București, 2000

****Dicționar General al Literaturii Române*, Academia Română, Ed. Univers Enciclopedic, București, 2007

*** *Dicționarul general al literaturii române*, coordonator Eugen Simion, Editura Univers Enciclopedic, București, 2007

****Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, Editura Academiei Române, București, 1979

****Dicționar enciclopedic*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978

****Cărțile populare*, Prefață de dan Simionescu și I. C. Chițimia, Ed. Albatros, București, 1973

****Scriitori români*, Coordonare și revizie științifică Mircea Zaciu în colaborare cu Marian Papahagi și Aurel Sasu, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978

****Anuarul arhivei de folklor*, publicat de Ion Mușlea, vol. I, Cluj, 1932

****Anuarul arhivei de folklor*, vol. II, București, 1933

*** *Anuarul arhivei de folklor*, vol. III, București, 1935

*** *Anuarul arhivei de folklor*, vol. II, București, 1937

*** *Anuarul arhivei de folklor*, vol. II, București, 1940

IV. Studii și articole apărute în reviste

*** Ailenei, Silvestru, *Coloana nesfârșită* de Mircea Eliade, în „Scânteia”, 17 aprilie 1980

*** Baltag, Cezar, *Un mister al cunoașterii în scenă*, în „România literară”, iulie, 1980

***Balotă, Nicolae, *Iorga - Om de Teatru*, în “Teatru”, 6 iunie 1971

***Băieșu, Ion, *Umorul lui Marin Sorescu*, în “Argeș”, nr. 4 (45), aprilie, 1970

- ***Borbely, Ștefan, *35 pentru Europa* în “Contemporanul”, anul XX, Nr. 4 (685), aprilie, 2009
- ***Caracostea, Dimitrie, *Material sud-est european și formă românească*, în „Revista Fundațiilor” Regale, decembrie, 1942
- ***Carandino, N., *Ion Luca - autor dramatic*, în „Ateneu”, nr. 4, 1969
- ***Călinescu, George, *Scrisoare către Alexandru Piru*, în „Gazeta literară”, nr. 11, 1966
- ***Cesereanu, Domițian, *Iorga, dramaturg*, în „Tribuna”, anul XVIII, nr. 13 (919), 1 august 1974
- ***Ciompec, Gheorghe, *Legenda Meșterului Manole în literatura cultă*, în „Revista de folclor”, nr. 3 – 4, 1960
- ***Davidescu Nicolae, *Tragedia unui comedian, roman de Victor Eftimiu*, în „Aurora”, anul IV, nr. 874, 20 septembrie 1924
- ***Densusianu, Ovidiu, în „Revista critică – literară”, an IV, nr. 10, octombrie, 1896
- *** Eftimiu, Victor, *Amurgul zeilor II*, în „Rampa”, Anul VII, nr. 2000, 29 iunie 1924
- ***Fochi, Adrian, *Legenda despre jertfa zidirii*, în „Limbă și literatură”, nr. XII, București, 1966
- ***Genoiu, G., *Interviu cu dramaturgul Ion Luca*, în “Ateneu”, nr. 12, 1967
- ***George, Alexandru, *Un om așa cum a fost*, în „Luceafărul”, an XVI, nr.1 (558), 6 ianuarie 1973
- ***Grohmălniceanu, Ovidiu, S, *Dramaturgia lui Adrian Maniu*, în „Teatrul”, an XV, nr. 1, 1970
- *** Handoca, Mircea, *Mitul jertfei creatoare* în “Manuscriptum”, an V/1974, nr. 1 (14)
- ***Ionescu, Gelu, *Însemnări despre teatru* în „Luceafărul” anul XVI; nr 47, 24 noiembrie 1973
- ***Maniu, Adrian, *Teatrul poezilor*, în „Gazeta literară”, an XIV, nr. 29 (768), iulie, 1967
- *** Marino, Adrian, *Mecanismul modelului literar*, în „Tribuna”, nr. 11 (899), an XVIII, 14 martie 1974
- ***Micu, Dumitru, *Ideologia gândiristă*, în „Luceafărul”, nr. 47, 1973
- ***Negoîțescu, Ion, *Nicolae Iorga*, în „Argeș”, nr. 12 (79), decembrie, 1972
- ***Nicolaeșcu, Sergiu, *Meșterul Manole – preliminarii*, în „Argeș”, nr. 11 (54), noiembrie, 1970

- ***Petraș, Irina, *Mircea Ghițulescu și Istoria sa...* în „Contemporanul”, anul XX, Nr. 4 (685), aprilie, 2009
- ***Petroveanu, Mihai, *Cronică literară*, în „Gazeta literară”, anul IV, nr. 36 (182), 5 septembrie 1957
- ***Popa, G., *Legenda meșterului Manole* în „Cronica”, nr. 11, 1974
- ***Popescu, Ioana, ...*Contrapuncte, de Paul Everac un eșec al bunelor intenții*, în „România literară”, an 11, nr. 14 (26), 3 aprilie 1969
- ***Popescu, Radu în „România literară”, nr. 25 (6919), 15 ianuarie 1967
- ***Pruteanu, George, *Marin Sorescu, deocamdată*, în ”Convorbiri literare”, nr. 6 iunie, 1975
- ***Râpeanu, Valeriu, *Nicolae Iorga*, în „Luceafărul”, an VIII, nr. 47 (708), 27 noiembrie, 1975
- ***Rusu, Gabriela, *Pansemnificația umbrei* în “Scrisul românesc”, nr. 6, 2008
- ***Rusu Gabriela, *La Lilieci. Reconstrucția unei lumi arhetipale*, Anuarul Institutului de etnologie și folclor ”C. Brăiloiu” al Academiei Române, Serie nouă, Tom 19, 2008
- ***Sadoveanu, Ion, Marin, *Meșterul, 3 acte în versuri*, în „Cugetul românesc”, an II, nr. 2, februarie, 1922
- ***Sadoveanu, Ion, Marin, *Glașira, tragedie în cinci acte de Victor Eftimiu*, în „Gândirea”, anul 6, nr. 9 – 11
- ***Silvestru, Valentin, *Investigarea sensibilă a actualizării*, în „Contemporanul”, 19 noiembrie, 1965
- ***Simion, Eugen în *Teatrul lui Marin Sorescu* în „Luceafărul”, anul XVIII, nr. 4 (665), 25 ianuarie 1975
- ***Ștefănescu, Mircea în “Curentul”, nr. 4672 din 16 februarie 1941
- ***Todoran, Eugen, *Timpul în basmul românesc*, în „Limbă și literatură”, nr.6, 1962
- ***Vlad, Ion, *Bietul Ioanide, un roman baroc*, în „Tribuna”, nr. 52, 1973
- *** Vulpescu, Romulus în „Gazeta Literară”, anul XIV, nr. 4 (743), 26 ianuarie 1967

V. Surse electronice

<http://www.scribd.com/doc/6577418/Introducereinfilozofie-Curs-Doina-Olga-Stefanescu>

<http://sites.google.com/site/wikipedianccmn/ateism/eliade---istoria-religiilor/eliade---istoria-religiilor-36>

http://en.wikipedia.org/wiki/Bo_Carpelan

http://en.wikipedia.org/wiki/Max_Muller

<http://shalom-magazine.blogcindario.com/>

<http://www.româniaculturală.ro/articol.php?cod=13695>

http://en.wikipedia.org/wiki/Roland_Barthes

http://en.wikipedia.org/wiki/Paul_Ricoeur

<http://www.scribub.com/sociologie/psihologie/comunicare/>

http://en.wikipedia.org/wiki/Edward_Burnett_Tylor

http://en.wikipedia.org/wiki/Maurice_Leenhardt

http://en.wikipedia.org/wiki/Lucien_Lévi_Brühl

[http://fr.wikipedia.org/wiki/Wilhelm_Schmidt_\(anthropologue\)](http://fr.wikipedia.org/wiki/Wilhelm_Schmidt_(anthropologue))

<http://tonyss.wordpress.com/2007/02/13/istoria-doctrinelor-sociologice/>

http://en.wikipedia.org/wiki/Émile_Durkheim

http://en.wikipedia.org/wiki/Bronislaw_Malinowski

http://en.wikipedia.org/wiki/James_George_Frazer

http://en.wikipedia.org/wiki/Ernst_Cassirer

http://en.wikipedia.org/wiki/Sigmund_Freud

http://en.wikipedia.org/wiki/Joseph_Campbell

http://en.wikipedia.org/wiki/Rudolf_Otto

<http://www.ziare.com/cultura/cultura-generală/cele-10-mituri-ale-creației-224526>

<http://www.monitorulsv.ro/Religie/2010-07-01/Legenda-Manastirii-Putna>

http://www.dacii.ro/congres2005/lucrari/ion_pachia_tatomirescu_vectorizarea.

http://www.cultura-traditionala.ro/memoria_ethnologica/nr_11/art_43

http://enciclopedia-dacica.ro/univers_romănesc/dragaica.htm

Http://www.romlit.ro/pentru_o_mai_dreaptă_cinstire

Http://www.ro.wikipedia.org/Nik/Monastirea_Curtea_de_Argeș

Http://www.ro.wikipedia.org/Octavian_Goga

<http://www.pro-saeculum.ro/arhiva/54/54art16.pdf>
<http://www.scribd.com/doc/49649442/10-studii-de-arhetipologie-C-Braga>
<http://www.info-portal.ro/articol/caloianul/338/1/0/>
http://www.cultura-traditionala.ro/memoria_ethnologica/nr_11/art_43
<http://www.autorii.com/scriitori/mircea-muthu/>
<http://www.scribd.com/doc/40092450/Tudor-Arghezi>
<http://www.caietesilvane.ro/indexcs.php?cmd=articol&idart=1263>
<http://www.poezie.ro/index.php/article/1740414/index.html>
<http://www.pro-saeculum.ro/arhiva/54/54art16.pdf>
[http://www.biografii-online.net/index.php/biografii-scriitori/scriitori-romani/litera-
l/laurentiu-fulga](http://www.biografii-online.net/index.php/biografii-scriitori/scriitori-romani/litera-
l/laurentiu-fulga)
http://www.geocities.ws/dualis_mit/psiho_jung.htm
<http://www.scribd.com/doc/49649442/10-studii-de-arhetipologie-C-Braga>
<http://www.cuvantul.ro/articol/>